

Dem. Berea

Flori

Scriu

MIHAIL AXENTE: Un poet al revoluției;
Port înoptat

ION TH. ILEA: Despre literatură ardeleană
de azi

V. COPILU-CHEATRĂ: Lună nouă

GEORGE POPA: Cântec mai pur; Cheie

AL. T. STAMATIAD: Peisagiu sentimental

E. AR. ZAHARIA: Colind de lumină

I. CH. SEVEREANU: Alean

ION SÂN-GIORGIU: Amintirea lui
Ilarie Chendi

FLORICA CIURA: Imbold

N. LADMISS-ANDREESCU: Coca Ana

GEORGE TOGAN: Simfonia destinului

Cronici

Cărți — Reviste — Însemnări — Bibliografie

Reproduceri

Dem. Berea — Caricaturile de ISPIR

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Lanuri

MIHAIL AXENTE

UN POET AL REVOLUȚIEI

Au trecut cincisprezece ani dela moartea marelui poet, Alexandru Blok, căruia revoluția rusă în expansiunea ei de a scutura jugul asupritor, i-a însuflat cele mai geniale poezii, deși el era deja format dinaintea războiului mondial și atrăsese asupra sa atenția lumii, prin nota plină de mister ce aduceau poeziile sale, ca poet simbolist.

Sbuciumul poporului îi metamorfozează complet sufletul și printr'o bruscă schimbare tinde spre poezia revoluționară.

Această tendință spre revoltă, de și o propagase mai dinainte prin versurile sale anterioare, totuși rămase fără răsunet, iar el ceia ce era: un poet de talent.

Măcelul european, îl cufundă într'o tăcere completă și poate s'ar fi pierdut în ea, dacă revoluția rusă n'ar fi izbucnit punându-i la îndemână subiectul ce-i clocotea de mult în suflet.

Revoluția și războiul civil, reaprinde în Alexandru Blok candela visului său și într'un moment de entuziasm, înflăcărat de ideile noi, se asociază concertului revoluționar și scrie cu puteri pe care nu și le bănuia, cele mai geniale poeme ale sale: „Scyții” și „Cei doisprezece”, poeme cari l'au consacrat ca cel mai mare poet al Rusiei Sovietice, născând totodată o epocă nouă în literatura rusă și un punct de plecare pentru viitorul poeziei proletare.

Caracterul poeziei revoluționare inaugurată de el, se explică tocmai prin variatele și marile lui însușiri ce fac dintr'nsul o personalitate cum rar a avut Rusia de ieri și de azi, dela Pușchin încoace.

Poezia lui, plină de o rară contemplație, a strâns în ea tot ce a putut simboliza viața unui popor în prefacere.

Ea îmbină inteligența cu talentul, unește indivizibil visul cu realitatea, în care se remarcă o naturalitate și o libertate, urmată de-o extraordinară muzicalitate.

Aceste însușiri propagate în versul lui Alexandru Blok, fac din el, unul din puținele spirite cari au avut cu adevărat o înțelegere completă a lumii.

* * *

Poema „Cei doisprezece” a fost considerată ca cea mai bună din opera sa, nu numai de critica timpului, dar chiar de însuși autorul care o aprecia spunând:

„Dacă nu trăești viața vremii tale, nu trebuie să scrii. „Cei doisprezece” ori care ar fi valoarea ei, este partea cea mai bună din opera mea. Pentru că atunci eu am trăit cu adevărat viața vremii mele”.

În ajutorul acestei afirmații vine însuși poema, unde n'ai să găsești vers în care să nu se oglindească sbuciumul unei lumi, sbuciumul Rusiei țariste, pe vremea primelor luni de revoluție. Simbolizează imensitatea masei în dorul de libertate, dorința de a scutura sclavia lanțurilor milenare. Din ea reese lupta unei lumi, contra altei lumi, reprezentată prin cei doisprezece inși, douăsprezece fire de nisip, în vijelioasa furtună pornită contra lumii vechi.

Mergeți toți cu pasul revoluționar!

Dușmanul neobosit nu doarme,

Tovarășe, mâna pe armă! Nu-ți fie teamă

Și ocheste drept în sfânta Rusie,

În Rusia cea hidoasă.

Acest coșmar îngrozitor, expus cu atâta plasticitate, zugrăvește ura împilatului și n'a fost minte omească să nu înțeleagă rezultatul faptelor care vor urma acestui îndemn, știind că „Cei doisprezece” inși sunt conștienți, își dau perfect seama că înfrângerea lumii vechi nu mai e departe. Deacea merg pe calea distrugerii:

— Nu mârâi, nu mârâi potae

Acum te-oi gădila cu baioneta.

Lume veche, câine rebegit,

Stinge-te din ochii mei!

Alexandru Blok, înflăcăratul revoluționar, sătul de atâta sânge și măcel, într'un elan de umanitarism, pe ruinele unei lumi fumegînde și sărăcite, ridică pacificatorul steag alb, îndemnând în „Scyții”, poemă nu mai puțin genială, — pe proletarii din toate părțile lumii la o conviețuire frățească, clădită pe drepturi egale:

Veniți la noi! din vijelii de lupte

Veniți în brațe dornice de pace!

Cât nu-i târziu, în teacă săbiile rupte!

O, frați veniți la noi și frați ne-om face!

Prin înțelegerea uneia din cele mai înalte idei din Istoria Omenirii, pentru care a luptat, ideia revoluției sociale universale, Alexandru Blok, rămâne unul din cei mai mari poeți ruși ridicat pe sacrificiul miilor de vieți și pe munții de cadavre ce-au împînzit întinsele stepe ale Rusiei actuale.

MIHAIL AXENTE

DESPRE LITERATURA ARDELEANĂ DE AZI

Nu de mult, tânărul și apreciatul critic Septimiu Bucur, a scris în „Viața literară” două articole judicioase, despre literatura ardeleană postbelică cari au stârnit multă discuție.

Mănunchiul scriitorilor ardeleni de azi, cuprinde în el valori afirmate și cunoscute deja în parte și altele în devenire, dar toți având acelaș gând unic: de a înălța flamura culturii artelor și frumoasului și a face să se afirme în concertul general al nației, sufletul și specificul ardelean. Vitregia vremurilor a făcut ca literatura și literații Ardealului să nu poată fi lansați decît prin curentele și publicistica vechei țări și nimeni nu putea fi consacrat decît trecând prin filiera estetică a capitalei.

Sufletul vechei țări n'a fost niciodată vitreg și nici sgârcit în a primi și consfinți pe un Coșbuc, pe un Slavici, Popovici Bănățeanu și alții. Însă pe baza acestor fapte Ardealul rămânea văduvit de speranțele sale proprii și era ca și inexistent din punctul de vedere al canalizării curentelor și a afirmărilor pe terenul literar și artistic la ele acasă.

Generația grăbită postbelică, lacomă de înfăptuiri concrete, materialiste, de orânduiri noi și solide pentru viața practică, obișnuită, n'a fost accesibilă ideilor abstracte, a frumosului contemplativ, a artelor și literilor. Prea era multă frământare și grija de a se căpătui pe ruinele unui veac dărâmat, pentru a mai visa și a se mai ocupa cineva cu jocurile de curcubeie ale poeziei.

Generația postbelică, în afară de câteva excepțiuni, nu a pășit în altarul visării și frumosului artistic. Ea a fost aproape în întregime cucerită, asimilată de luptele sterile politice și de către partidele înjghebate în pripă, care trebuiau să-și cârpească spăraturile, să-și umple golurile cu tot felul de elemente disparate, chiar când aceste elemente nu erau cătuși de puțin croite pentru ideologia sforăitoare și inutilă a politiceii, a căpătuirii de ocazie și a afacerilor negustoricești.

Au trecut însă aproape două decenii și frământările s'au mai potolit. Evenimentele au început să sedimenteze — cum s'ar zice — și sufletul acestei provincii atât de busculat, în acest răstimp a încercat o revenire la matca normală și acest suflet care e cel dornic de altă hrană, de frumusețile imateriale, a început a se ivi, ici și colo, licăriri de preapăn pur estetic, fără de cari un popor nu poate trăi în pace și în bună vreme.

Unii cari au urcat culmi înalte au fost: Lucian Blaga și Aron Cotruș.

Asiăzi trăim vremuri de tatonări ale spiritelor creatoare și însetate de culmile senine ale artei. Asistăm la acest început de ascensiune, de înfiripare și c'iar o încercare de canalizare a diferitelor înjghe-

ări. În Ardeal apar o mulțime de reviste: *Familia*, *Pagini literare*, *Gând românesc*, *Lanuri*, *Hotarul*,

Frize, *Provincia literară*, *Progres și cultură*, *Luca-fărul* etc.

Timp de 11 ani „Societatea de mâine”, condusă de distinsul sociolog Ion Clopoțel, a fost farul culturii ardeleni. Azi mutată la București și-a deschis orizonturi mai largi, însă totuș a rămas credincioasă provinciei ciscarpatine.

Activitatea depusă de câțiva ani încoace de către scriitorii tineri, ne îndreptățesc a însemna nume cari se împun pe zi ce merge. Prozatori: Pavel Dan; Petre Tarția; M. Gh. Samarineanu; Victor Papilian; Al. Negură, N. Cantonieru, Al. Ceușianu, N. Albu, etc. Poeți ca: Vlaicu Bârna, Emil Giurgiuca, Ion Focșeanu, C. Miu-Lerca, Ștefan Baciu, George Popa, Mihail Axente, C. S. Anderco; Oct. Șireagu etc.

În critică se disting: Ion Chinezu, O. Șuluțiu, Al. Dima, Grigore Popa și svăpăiatul Septimiu Bucur.

Azi Ardealul are o literatură legată de brazdă. Din frământările vieții sociale scriitorii vor prinde momente și le vor transcrie în pagini de cărți.

ION TH. ILEA

PORT INOPTAT

Argintul apelor scoate vibrări de violină,
lotcile, cocostârci înopțați au ațipit la mal;
undeva departe, biciuiri de val
deșteaptă noaptea adormită pe un picur de lumină.

Luna, ban de aur, aruncat pe-o chirhana
se, oglindește 'n apa unde Dumnezeu
a împetrit din dărnicia sa,
luciferii imperiului său.

Zvon de melodie turcă
se mpunge în ascuțiș de catarg,
uu musein întârziat spre minaret urcă —
apele plâng departe în larg.

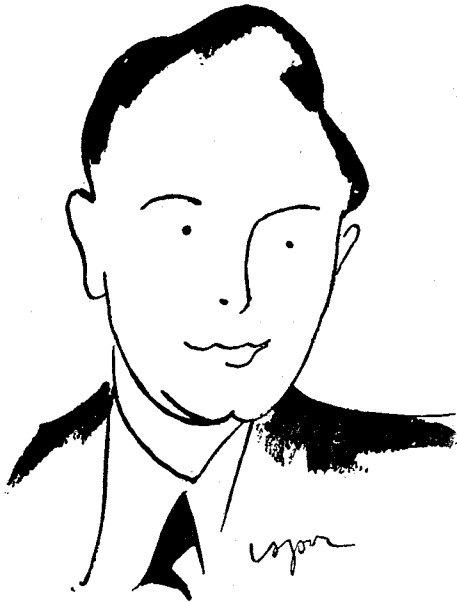
MIHAIL AXENTE

LUNĂ NOUĂ*)

Lună nouă, lună nouă,
Primăvară ruptă 'n două,
Gînd cuprins în liliac
Și 'n cununa de pe mac,
Prinde 'n drumul moșului
Hodina săracului.
Tatii cu cercuri prin țară,
Uplete-i cupa cu săcară.
Fratelui bărdaș ginjit,
Ajută-i că-i năcăjit,
Cioplitorilor de doniți
Desfăcute printre uliți
Nu uita să le 'mplinești
Gîndul cusut în povești.
Uită și ne dă și nouă,
Lună nouă, lună nouă,
Viers în serile de vară
Voie bună 'n primăvară.

V. COPILU-CHEATRĂ

Din volumul *Cînt din tulpnic* ce-o să apară în curînd.

GEORGE POPA

CÂNTEC MAI PUR

Este un cântec care nu s'a scris —
el curge printre frunze 'n dimineți,
cu miros vegetal de cer deschis
și scuturat de tristeți.

Peste noapte cineva-a visat
un drum spre mitul strimt, dar necuprins.
Cu soarele odată s'a sculat
și cîntecul în pumni, să-l bea, l-a prins.

Șopteau în iezer apele domol
și clipeau din pleoape ude cerbii,
când călătorul, cu piciorul gol
strivea sub talpă frăgezimea ierbii.

Pasul eră ager și voinic
pe drumul aruncat peste hotar.
În urmă rămânea orașul mic,
ca o poză strînsă în chenar.

În inimă cu cîntecul nescris
călătorul se urca prin dimineți —
un cîntec proaspăt ca un cer deschis
și scuturat de tristeți.

CHEIE

Deschide-te cu inima spre mine
și mai fericit prinț cu dragostea în steme nu-i —
într'o seară cu apele line
flautul trupului tău o să-l descui.

Vor fi clipe de largă mirare pentru acele melodii
strînse neștiut în noi și deschise acum —
copilăria se scutură ca un fruct copt și
ierburi mai proaspete cresc sub cerul de fum.

Peste-adolescență mână limpede 'mi întinzi;
aproape nu ne mai cunoaștem în oglinzi —
ne-am văzut se pare 'n apele lor goi
de-am strîns grăbiți vestmintele pe noi.

GEORGE POPA

PEISAGIU SENTIMENTAL*)

Mii de flori tresar la viață
Și se 'mbată de lumină,
Sufletul vibrează iarăși
Ca o veche violină.

Pe covorul plin de rouă,
Pe sub bolta zâmbitoare,
Ea își plimbă fantazia
Peste vremea călătoare...

Și din nou îi sboară gândul
Până 'n zarea depărtată:
„A murit de numai vine
Sau de mult sunt îngropată?”

AL. T. STAMATIAD

*) Din volumul *Peisagii sentimentale*, apărut de curind în editura „Adevărul”.

COLIND DE LUMINĂ

Încoace târgul e de lemn,
Încolo târgul e de lut —
Se stinge ultimul sărut
Ca un opaț de untdelemn.

Un cântec dulce ca de față
Cântat suav de glasuri mici —
Visînd ea vede luminată
Fereastra ca de licurici.

De geamuri în cămașă ea
S'apropie spre 'ncredințare:
În jos pe stepele maghiare
Sprânceană lunii apunea.

E. AR. ZAHARIA

ALEAN

Aur dospește zarea 'n tinderi grele
Când mâinile-i greblează pe ogoare,
Cătând iar rana vechilor odoare
Și scoica vie-a ochilor de iele...

Imagini răsturnate, plutitoare
Invers pe răcorosul joc de stele,
Cad jertfa panopliei de subt ele
Prin funii de fântâni dănțuitoare.

Apoi tăcerea-și svârle'ntinsa plasă,
De prind mijirea boabelor de rouă:
Lumi noi în vraja galbenă a lunii.

Tânjiri, ce'n mugureau dorinți, își lasă
Miresmele în pulberea ce plouă
Din drumul lung, ce-l trag prin cer lăstunii.

I. CH. SEVEREANU

AMINTIREA LUI ILARIE CHENDI*)

Tirzie dar meritată aducere aminte pentru acel care a fost în scrisul românesc, Ilarie Chendi, e inițiativa revistei „Lanuri“ de a ridica neuitatului critic, un monument în orașul Mediaș.

Dintre toate genurile literare acela care se uită mai repede este al criticei. Deoarece critica literară militantă aparține actualității și dispare odată cu aceasta. Și Ilarie Chendi n'a fost decît un critic, care a înregistrat, a judecat și a valorificat opera literară a timpului său. Cu toate că autoritatea sa era nediscuțată și influența lui asupra multora dintre scriitorii cari și-au câștigat curând în loc de frunte în literatura românească a fost la un moment dat covârșitoare, el este azi dat uitării. Moartea lui prematură și tragică l'a smuls din mijlocul actualității în care se integrase. Iar epoca războiului și a marilor prefaceri postbelice au aruncat vâlul uitării asupra celui care a fost un sol intelectual al Ardealului la București și un plenipotențiar al vechiului Regat în presa ardelenască.

Astăzi apele au început să se liniștească, vâlurile de ceață să se împrăstie și mințile să se reculegă. Ne întoarcem încetul cu încetul în trecut, cu gîndul la cei cari au pus piatră aspră și grea de temelie la edificiul cultural pe care-l stăpînim astăzi. Unul dintre marii critici ai acestui așezămînt cultural a fost și Ilarie Chendi. Și e cu atît mai imperioasă datoria noastră de a-l cinși cum se cuvine, cu cît opera sa critică a trecut în istoria literaturii.

Gestul tinerilor scriitori din Mediaș va fi desigur sprijinit de toată intelectualitatea românească și foarte curînd bustul lui Ilarie Chendi se va ridica în acest istoric orașel al Ardealului.

ION SÂN-GIORGIU

*) Numărul trecut al revistei închinat lui Ilarie Chendi fiind încheiat când ne-a sosit aceste rânduri ale d-lui prof. Ion Sân-Giorgiu, le publicăm acum.

IMBOLD

Ca joc să-mi bat de suflet și de mine
Aș vrea să împletesc un dans barbar,
Să pot gusta alături de tine
Iubirea cu parfumul-i funerar.

Aș vrea ca în boschete indecente —
Cu arabescuri strune de-alăută —
Să sorb nesățioasă 'n ritmuri lente
Clipa ce vrea să treacă nebăută.

Să curgă peste brațele-mi buclate
O arie aprinsă și felină
Când timpul strâns în buze încleștate
Il las să șerpuiască 'n nicotină.

Să fiu ca jucăriile stricate:
Petală risipită în pahar,
Pe când ard becuri — roșii de păcate! —
Și flori ce rîd în noaptea de coral.

FLORICA CIURA

N. LADMISS-ANDREESCU

COCA ANA*)

Mașina arcuște salturi moi. Marius Belciu dormitează. Mai precis: a căzut într'o plată reverie.

Unde o fi autoînțelegerea? O situație de amant la lună plină cu tulle în loc de mustăți. Inadmisibil. Cu atît mai mult, cu cît firea îl contrazice. Mai ales în dragoste — cuvînt cu valoare aproximativă pentru el — totdeauna apreciasse că fizicul are toate drepturile. Impulsiunea este o justificare a actului în sine care — în definitiv — orcît s'ar voi de diafanizat, este tot atît de indecent și necesar ca și mîncarea, ca și somnul. Aci este cheia deosebirii „de caracter“ între el și Marin Marin — cum apreciază feciorelnic Coca Ana, cum sbîrnie cu înțeles și feminin Sanda Copilu. Dar de apreclerile femeilor ține prea puțin cont. Un om obișnuit să aprecieze nu se consideră niciodată apreciat în sens abstract. Tocmai de aceea nu se obosește niciodată să gîndească serios despre femei.

Tocmai de aceea...

Dar acum ce face?

Nu gîndește despre femei. Se cercetează.

Face un gest de firească plictiseală.

Gîndurile-i fug pe fereastra mașinii intenționat larg deschisă. Se amestecă cu oamenii. Devin oameni... Un lucrător, poate un șomeur, se împleticește abătut pe bordura trotoarului... Un altul, cu capul înclinat la orizontal, îl urmează abătut. Lingă ei, un domn cu bărbuță simpatică și baston cu amortizor, cercetează atent strada; încearcă s'o traverseze; se sperie de mașini și se întoarce după ce a traversat-o trei sferturi; asudă;

*) Fragment dintr'o carte care dacă va apare vreodată, va fi închinată lui T. C. Stan.

isbutește s'atingă trotuarul advers: este fericit. O doamnă corpolentă, sanguină, își face loc cu coatele prin mulțime, ghiontește, apostrofează, se ceartă, ese victorioasă... O duduie bate ritmic asfaltul cu tocuri prea înalte și prea grăbite... Alta... Încă una... Mai multe dudu...!

Cine știe, poate printre ele trece grăbită, indiferentă, Coca Ană. O bănuiește în toate chipurile de fete, cu toate că una este ea...

A!... Revederea copilei acesteia îl pusese pe gânduri.

Și gândurile alunecă spre asociații neverosimile: văzuse la un târg, demult, niște păpuși de ceară închise ermetic în borcane colorate și pline cu lichid. Negustorul clătina borcănașele. Păpușile se mișcau lin, asemeni peștilor leneși în ape clare. După o vreme, păpușile reveneau în poziția de totdeauna.

În el, undeva afund, Coca Ana, bust, rizătoare, se leagănă lin. La fel cu păpușile din borcănașele dela târgul dedemult.

— Nu. Nu o voiu vizita!

Se îndirjește să-și nege voința. Repetă, silabiseste, în gând: nu o voiu vi-zi-ta, nu o voiu vi-zi-ta...

La urmă va constata că „poate” se va întâmpla și lucrul acesta, mai târziu. Câtă valoare negativă are acest „poate”, știe el.

Clipește obosit. Se sucește în perne. Oțtează. Se enervează. Zimbește vag. Tușește prefăcut și sec.

„Dar e stupid să-și închipuie că invitația ei este mai mult decât atât. O simplă invitație. Obligativitate? Dar de unde ideea asta?”

— „... și ai să ne vizitezi; nu e așa domnule împărțitor de dreptate? Stau la tante Eulalie...”

Și a clipit des. Apoi a strâns pleoapele brusc și tot brusc, și-a rotunjit orbitele. Și-a dilatat pupilele ca o pisică surprinsă de lumină. Ca să soarbă cine știe ce strălucire de cine știe de unde. A terminat cu un gest de înșurubare a cine știe cărei străluciri, într'un întineric neașteptat, nedorit.

Observase, poate, lipsa lui de entuziasm.

*

Este drept, vorba repetată 'n gând, în scris, cu glas tare chiar, nu are sensul primei întrupări. Dacă este așa, cu atât mai mult imitarea, mimarea, este fără sens. Altfel ar fi mimat Sanda aceleași cuvinte, altfel le-ar fi spus Mary Pleșeanu, altfel Tzuki Stik. Vibrația fiecărei litere, accentul în fiecare cuvânt, modularea fiecărei fraze, diferă dela om la om.

Degeaba se exasperează în fața oglinzii când repetă acest șir obișnuit de cuvinte optative, aproape ordonatoare. Rămâne nelămurit. Nu află fluidul acela propriu expresivității ei, izbucnit din sine, materializat prin propriile-i resurse. Poate; da, poate ceace dorește el nu se rezolvă fizic, mimat, definitiv, asemeni unei plimbări la șosea, sau unei hotărâri la tribunal.

Se consolează cu acest gând. Pentruca să dea cale liberă unei comparațiuni în care se apreciază cu parțialitate.

Coca Ana: 22 ani. El: 32 ani, jude instructor, mascul pur după aprecierile prietenilor. Și ale femeilor. Coca Ana: coadă blondă pe spate — ca 'n vremile normale — ochi negrii, sprâncene arcuite natural, chip supt și prelung. El: viață aventuroasă, fizic simpatic, argint în păr, monoclu afișant și inutil. Coca Ana: linie cu dublă curbura — una înainte, una înapoi — în loc de siluetă...

Comparația se estompează în critică...

Nu e cel puțin femeie întreagă din punct de vedere fizic, animalic. Ochiul lui de tip versat poate nu se înșeală, poate chiar nu dă loc la echivoci, la compromisuri. Poate? De ce „poate”? Nu află răspuns bun. Hotărește:

Nu. Țincii să crească. Nu stă de vorbă cu ei... Are să-i spună în față acest adevăr.

Zimbește silit, impur.

El și Coca Ana în duo sentimental! Să repete o figură obosită, provincială... Coca Ană da. Dar el? Doar terminase de mult liceul. Și universitatea. Și nici atunci nu a înțeles dragostea în alb, în sentiment abstract, fără elan.

Aici se găsește vinovat de activitatea sa sentimentală în târgul natal al domnișoarei Coca Ana.

Dar nu: de ce vinovat?

Se scutură brusc a justificare.

În plictiseala ucigătoare a unui oraș provincial cu fete care se silesc să epateze prin spirite de împrumut dar cari nu observă că miros a sudoare și a parfum prost, cu boulevard, grădina publică și uliți romantice, ce bun poate găsi cineva?

Banalitatea este molipsitoare. Acolo devenise și el un om banal, un provincial. Și flirta cu Coca Ana. Flirta reglementar, în boschet, la lună, pe malul lacului din parc. Așa făceau toți. Ca el. Toată lumea aceea bună, nepoții aceia de tăbăcari și cîrnățari ajunși milionari cu palmele bătătorite de muncă și cu mizeria anilor de jale statuată pe chipuri uniforme.

Lume bună! Mirlani evoluati!...

Nici burghezi nu puteau fi. Pentrucă nu știau să fie astfel. Se doreau în salt deasupra burghezilor, se voiau boieri sadea, pentrucă să devină ridicoli. Și Coca Ana: un exemplar.

Aci se afla explicația acceptării de iubire pseudo-romantică cum i-o oferia supleantul nou sosit. O depășia cu 11 ani? Dar era titrat și — se svonise — de familie bună. Îndeplinea condițiile cerute de tipicul urbei.

*

Stringe pleoapele repede, ca pentru a alunga un gând care dacă nu-l supără, nici plăcere nu-i face.

Se pregătește să schimbe axa gândurilor.

Pe asfaltul căii Victoriei mașina fișie imaterial, obositor de fin.

„Stop“-ul dela Ateneu este roșu. Din cușca lui de sticlă, gardistul descurcă obișnuit crucea drumurilor. Verde: mașina pornește aerian, din nou obositor. Stopează brusc.

Larmă: se ridică asemeni învolburărilor roșii la un incendiu de proporții mari.

Coca Ana filmează în relief peste marea de capete care încercuiește mașina. Apoi dispăre definitiv.

— „O manifestație“, constată șofeurul cercetînd împrejurimile cu nemulțumire.

Intr'adevăr, o manifestație. Ca atîtea altele.

Oamenii obidiți, cînd n'au ce face, ies în stradă ca să-și urle mizeriile, durerile. Și nu isbutesc o îndreptare. Massele nu pot îndrepta un rău. Il prevăd: ca un barometru.

Glasuri răgușite se întretale cu țipete stridente, soprane. Studenți chiuiesc ca la nuntă, alături de colege înfierbîntate de tinerețe și elanul clipei. Intr'un grup mai compact, o femeie colilie cu decorații multe și slinoase pe piept, flutură o plancartă și răcnește strivită de doi vlăjgani cari „fac zid în jurul ei“: „vrem libertate!“

— „Stați mă, orbi-v'ar Dumnezeu, nu vedeți unde călcați?“

— „Lasă gura madam; „așa-i la manifestație...“

— „Trăiască libertatea!“

— „Vai de mine!“

— „Să fi stat acasă...“

— „Stai dom'le; fii decent!“

— Trăiasc'ai noștri!“

— „Uuuuuurrrrrraaaaa!!!...“

Vacarmul se scurge pe Calea Victoriei ca o apă după ploii treonțiale într'o albie prea strîmtă. În Piața Teatrului, marea de capete se imobilizează.

Marius Belciu coboară din mașină. Plătește. Se uită în dreapta, în stînga. Se afundă în mulțime fără țel precis. Imediat regretă. Încearcă o întoarcere. Nu-i chip...

— „Ce stai dom'le popîndău? Fă loc la oameni...“

Așa e: ce-o fi stînd popîndău?

De nevoie, ține și el firul apei.

Cu cît înaintează, cu atît devine mai imobil.

Intr'o explozie de entuziasm, un derbedeu cu haină soioasă și mușchi apreciable, îl îmbrîncește fără să se uite măcar la el.

— „Pentru armonie și ordine...“

Face un pas la stînga a fereală. Se proptește cu barba în cotul unui vlăjgan tot atît de entuziasmat:

— „Ce ești orb bă?“

Nu era orb dar mergea ca orbii.

De unde el ar fi trebuit să fie cel supărat, se găsește în vină.

Încearcă o revoltă interioară; apoi o scuză: oamenii aceștia nu știu cine e el. Dacă s'ar legitima, desigur i s'ar deschide cale largă. Găsi însă neînțelepciune și revolta și justificarea. Ce căuta aici? Se aștepta la ceva mai bun?

Se resemnează în pas cu șuvoiul omenesc. În Piața Teatrului trebuie să se oprească. Ascultă docil discursuri înflăcărate. Pe unele chiar le aplaudă. Ochii i se opresc fără intenții, asupra minii tînarului din față: alunecă subtil dealungul coapsei studentei de-alături în inerția unui duble și justificate senzații. Privește patern la scenă și încurajează cu un zîmbet ochiadele reciproce ale tinerilor manifestații. Studentul este victorios. Studenta ia culoarea sfeclei.

Parada vorbelor s'a terminat. Mulțimea se fofilează spre Boulevard. El, cu mulțimea, printre etajele caselor care stau să se prăvălească extenuate de înghesuală și hărmălaie.

Dar lucrurile se complică. Le complică autoritățile ca să se justifice.

Cordoane de jandarmi așteaptă dugos și dirz, obișnuit de dirz, la întretăierea Căii Victoriei cu Boulevardul. Grosul mulțimei încearcă o eșire spre Sărindar, un grup spre strada Regală; un altul face cale întoarsă spre Teatru.

Inutil.

Ordinea publică se cere satisfăcută. Autoritățile sunt în păr. Șefi și subșefi dau ordine cari se contrazic. Trepăduși repetă stereotip un vocabular de ocazie învățat de acasă.

Faza eroică a manifestației; faza stupidă.

Femei cu suferința sculptată pe chipuri pale sau creiată de circumstanță, pășesc tragic spre baionetele întinse necruțător și metalic. Bărbații se dosesc strategic în spatele femeilor. Și urlă. Și chiuiesc. Și înjură. Nici ei nu știu de ce.

Redacțiile din Sărindar activează. Spre stînga, spre dreapta. După ideologie și interes.

Pietre, bastoane, pălării, huidueli pline, înjurături triviale, pornesc spre ferestrele ziarelor vrăjmașe; urale, răgete delirante de „trăiască“ spre acelea ale redacțiilor amice. Pînă la extenuare: pînă la nimicirea definitivă a elanului.

Abia acum, ca niște cercuri fatale, cordoanele de baionete se strîng, se rotunjesc în ris vînat, sugrumă trupul fărîmițat al manifestației. Lumea geme, se sbate, se înfurie inutil, e gata să fraternizeze cu căștile disciplinate ale ostașilor, în fața sfîrșitului logic, fatal. Sau să sfișie întregul Univers încărcat de trădare.

Trădare...

Cuvîntul filfilie negru, în aer; inutil de negru și obsedant.

Capii manifestației s'au predat: au apreciat că partida e pierdută. S'au pus sub scutul ordinii, ca să nu-i ucidă dezordinea. Printre ei se află și femeia cu decorații multe. Discută aprins cu cineva și radiază victorioasă! Toate lucrurile cu fiul lor, gîndește Belciu cu înțelegere filozofică.

Miile de oameni cari nu știu bine pentru ce s'au agitat, rămași fără conducători, încep să murmure. Solidaritatea a devenit de mult vorbă fadă, s'a fărîmițat. Fiecare caută să-și apere obrazul cum poate mai bine.

Trierea. Se cer legitimații. Cei suspecți sunt prinși în minghina baionetelor și ureați în duble cu motoare sfîrșitoare, vijelioase.

Rîndul lui Belciu. Este recunoscut de un comisar foarte activ:

„Dumneavoastră, să trăiți!”

Se minunează sincer.

Judele rămîne încurcat în fața subalternului. Nu găsește o replică de merit. Se mulțumește să-și potrivească fericit hainele. Pronunță vag un „bine că am scăpat”. Află cale liberă fără nici o obiecțiune. Cine și ce să-i obiecteze? Pentru că pare curioasă prezența sa în rîndurile manifestanților, se crede dator cu o explicație pe care comisarul o găsește inutilă:

— „Doar sunteți autoritatea”.

Încearcă instinctiv, o poziție marțială. Revine repede. Monologhează în sine: autoritatea fără autoritate.

*

Un nod acru în gît; și mare. La călcîie și 'n cap, plumb. În inimă, vag.

Se oprește pe Brezoianu ca să se dumirească. A ajuns să aibă apucături de miner. Ce-o fi căutat între manifestanți? Și ce-o fi voit să explice comisarului?

Se studiază atent. Vârfurile pantofilor strivite și

pline de sgîrieturi. Hainele, în dezordine. Chipul, obosit. Gîndurile, anapoda.

Duce mîna la cravată, la reverul hainei, o plimbă peste frunte, își trage vesta, își potrivește pălăria...

Palatul „Universul” care era la locul lui adineauri, a dispărut.

Un drum lung. Și drept; perfect de drept.

Din fund vine vertiginos, ca o mașină de curse, chipul ei.

Da: Coca Ana.

Pornește amețit înapoi, spre Calea Victoriei.

Se oprește în dreptul Cercului Militar.

Triajul continuă.

Se minunează de zăpăceala care l-a cuprins.

Se întoarce aspru pe călcîie.

Palatul „Universul” e la locul lui.

Grăbește, cu enervare, pasul. Are de gînd să dea pela biuro...

„Și ai să ne vizitezi...”

— „Nu!”

Curioasă revedere!

N. LADMISS-ANDREESCU

SIMFONIA DESTINULUI

Orașul părea amețit.

Ploaia isbia cu picături mari asfaltul străzilor.

Singurătatea de cavou mă înfiora, făcându-mă să tremur sub pelerina largă ce mă feria de umezeală. Mă adăpostii sub strașina unei case vechi.

Sub valul de apă implacabil slobozit din cer, ulița părea un mic rîu de baladă, îngust și adînc, — imita o oglindă lungă de argint turnată din lumina felinarilor de pe margini.

Trecuse de miezul nopții. Orașul dormea. Ulița era pustie. Prin ploaie se mai puteau distinge doi soldați întărziați în templele lui Bachus și ale Venerii, unde gustaseră cine știe ce paradis mahometan; se duceau grăbiți spre cazarmile lor.

Peste drum, într'o casă scundă, cu cărămizile măcinate de ploi și cu o porțiță misterioasă, lampa de gaz încă nu fusese stinsă. La fereastra din dreapta, se vedea un bărbat într'o ciudată stare de melancolie, privind cum picăturile de ploaie se prelingeau pe geamul mat. Era Niță Soare, profesor de matematici la un liceu din urbea aceasta banală. Moștenise căsuța dela unchiul său, un moșneag cu barbă albă de patriarh biblic.

Ploaia nesfîrșită și țipătul sfișietor al cucuvelor, îi măreau tristețea din suflet.

Foarte puțini știau că singuratecul profesor suferia din cauza carierii ce-și alesese și a ceea ce ar fi vrut să devină. Năzuise să ajungă poet și să scrie o epopee. Dar primele încercări nu fură decât un eșec general. Suferia din lipsa unui subiect

original care să-l fi inspirat pentru versurile cele mai sublime, — și în nenumărate rînduri se plîngea tinerii sale soții, destăinuindu-i desamăgirea.

„Simt, zicea el, că mă topesc încet. Dealtfel, nu m'am simțit viu niciodată. Aștept din zi în zi ca roadele muncii mele să fie încununat de succes, dar...”

Spunea vorbele acestea cu alîta desamăgire, încât trebuia să-ți dai seama că omul e desmoștenit de soartă.

Soția lui, înțelegătoare, asculta cu luare-aminte. Se retrăgea apoi în camera ei, unde se aflau și cei doi copilași ai lor și începea să plîngă. Stropii lacrimilor se sfărîmau pe dușumea ca boabe diamantine pe o lespede funerară. Dacă ar fi știut că bărbatul acesta o neglijează încontinuu și nu se gîndește decît la succesele lui, nu ar fi consimțit niciodată la o asemenea căsătorie.

„La urma urmei, își zicea, sunt tînără și am dreptul la fericire. Dece să stau într'una singură? Am senzația că sunt o femeie divorțată!”

*

Dela o vreme Niță soare suferia de neurastenie.

Soția lui, pentru a-l face să uite, i-a propus într'o zi să meargă la concert. Se cînta simfonia V-a de Beethoven, sublima compoziție: „Simfonia Destinului”.

Profesorul asculta cu atenția încordată. Era pe la mijlocul concertului. Jocul subtil al orchestrei ataca tocmai miezul compoziției, care reda un murmur melodios, o armonie sfîntă. Acest arcuș sublim, pe o coardă specială a inimei, reuși să-l absoarbă complet pe profesor.

Tincuța, soția lui, îl lăasă singur în loje și se făcu neobservată.

Deabia la sfârșit, revenindu-și, Niță Soare constată lipsa ei. Iși luă repede paltonul și plecă grăbit spre casă.

Era răcoare. Cerul plumburiu, vînturat de nori groși cari acopereau orașul ca o perdea.

Nu presimțise că avea să se întimple ceva straniu. Dacă ar fi știut că trebuia să aducă un omagiu durerii omenesti și că a doua zi clopoțele aveau să sune copleșitor, ar fi înebunit de durere.

Ajuns acasă, își găsi soția în pat, întrun lac de sânge, cu un pumnal înfipt în inimă.

Ce proces psihologic, ce mister, ce luptă titanică, se dăduse în sufletul tinerei femei?

În figura moartei era o tensiune așa de dure-roasă, încît era imposibil să nu-ți dai seama de marea ei suferință.

Era suprema jertfă adusă pe altarul fericirii soțului ei.

Înmărmurit de durere, Niță Soare abia putu — printre lacrimi — să citească scrisoarea pe care soția lui o lăsase pe noptieră:

Dragul meu,

Nu scula copiii din somn. Acelaș lucru îl voi face și eu. Cu toată durerea pe care o voi simți în chinurile morții, copiii noștri nu trebuie să știe nimic. Tu ai vrut un subiect; nu știu dacă voi fi sublim, dar ți-l ofer.

Tincuța

Halucinat de durere și tremurând ca deasupra unei prăpastii, scăpă scrisoarea din mînă și căzu cu inima înghețată pe dușumeaua rece...

GEORGE TOGAN

C R O N I C I

Cărți

Mihail Chirnoagă: Carte de dragoste (Editura Frize, 1935).

Citind nuvelele lui Mihail Chirnoagă, simți ridicându-se din pagini panoul colorat ca o toamnă roșie, din scrisul lui Peltz. Mai precis, din *Horoscop*. Peltz a realizat acolo o frescă de cel mai înalt plasticism. Stilul depășia cu mult epica necesară înțelegerii acțiunii și peregrina prin atribute pur lirice, de esență muzicală. Acțiunea a fost numai motiv pentru realizarea unui poem de lirică grotescă, colorată, dar absolut originală. Fără a avea exact aceleași considerații pentru *Carte de dragoste* a dlui M. C., reținem, totuși, această primă impresie, nu ca o diminuare a operii în sine, ci pur și simplu ca o impresie oarecare.

În literatura de azi, nuvela e condamnată. Poate și din motivul că realizările au fost sub limită. Scriitori mari, cari au isbutit în roman, au căzut în nuvelă. Aici să cere o concentrare a tuturor posibilităților și plasarea lor în doze farmaceutice și de efect, lucru nu prea ușor, de altfel. Dl. Mihail Chirnoagă are curajul ca într'o epocă, când singur romanul are o eflorescență menționabilă, să apară cu un volum de nuvele, într'o editură de provincie, el însuși scriitor provincial (nu importă că e moldovean din Moinești, regretăm totuși că nu e ardelean).

Petru Manoliu, scriind despre această carte, într'o gazetă de capitală, nu găsește altceva, decât să anunțe că titlul e vechiu, că ar imita (în titlu) o carte franceză, *Livre d'amour* și că în sfârșit, titlul nu se conformă conținutului cărții. Notele lui Petru Manoliu, dau impresia că acest recenzent (foarte grațuit de multe ori) nu citește cărțile despre care scrie. Fiindcă nuvelele lui Mihail Chirnoagă sunt bolnave de cîtă dragoste există în ele. E o carte foarte tină și foarte adevărată. Și unde e dragoste, e, inevitabil și poezie, iar unde e poezie, e și lirică. Iată că ajungem deci la prima impresie, unde Mihail Chirnoagă ni s'a părut că iubește stilul sau numai atmosfera din *Horoscop*.

Nuvelele acestea se realizează egal prin lirică și prin acțiune. În unele chiar, poezia se ridică ușoară, peste fapte. Le explică și le întunecă uneori. De aceea nu sunt toate nuvele, ci simple schițe (Verișoarele, Dragoste împletită) Menționăm stilul plastic, abundent, în culori vii, cu viziuni picturale. Apoi comparațiile multe, care sunt proprii liricei, aci întrebuintate însă cu efect.

Sunt în cartea aceasta câteva nuvele cu subiect din mahală. Literatura de felul acesta e destul de rară la noi și abia acum câțiva scriitori tineri o exploatează, cu succes chiar. De exemplu: I. Peltz (*Horoscop*, Calea Văcărești) Sărmanul Klopstock (Feciorul lui nenea Tache Vameșul) Neagu Rădulescu și alții. La Peltz și Sărmanul Klopstock, (acesta nu prea tînăr) atmosfera capitalei e redată oblic, curios. Poate unde nu o cunoaștem încă. Mihail Chirnoagă ne dă dragostea mahalalei. O dragoste tristă, cu nopți prefăcute în zi, cu uliți sumbre și primăveri fti-zice. Dintr'o antologie a mahalalei nu va lipsi desigur *Moarte în mahală*, o nuvelă de tragism anonim autentic.

Dar nuvela de adevărată artă epică, unde condițiunile genului sunt integral respectate, e *Mîinile Maicii Domnului*. Titlul îl aduce pe Arghezi, cu romanul *Ochii Maicii Domnului* și chiar anumite două puncte se identifice. Autorul evocă delta romînească, cu un aspect cosmopolit de altfel, cu lipoveni și ruși relativi. O fată de lipovean scrupulos, Liuba, se îndrăgostește de pictorul Alexievici, care pictează biserica satului. Maica Domnului ia înfățișarea Liubei și mîinile nu pot fi pictate decât cu modelul în față. Undeva, într'un ostrov, Liuba goală, ajunge model, iar tabloul e ascuns de pictor în altarul bisericii. Mișoșca, tatăl Liubei, care își idolatrizează fata, găsește într'o noapte tabloul ascuns. Icoana curată a Liubei cade. Mișoșca dă foc tabloului și aprinde întreaga biserică.

Există în această nuvelă tot dramatismul necesar pentru provocarea emoției estetice. Cu această *Carte de dragoste*, Mihail Chirnoagă se înscrie cu succes printre tinerii prozatori, riscînd un teren dificil

cum e nuvela, pe care o realizează cu multiple posibilități.

Savin Constant: Versuri (Pământ și suflet oltenesc)

Familia Constant pare a fi predestinată artei. Trei frați scriitori, cu talent și resurse diferite, desigur, au totuși o oarecare semnificație. Olteni fiind, d. N. Plopșor i-a adunat în câteva pagini de bibliotecă. Este în versurile lui Savin Constant (mort la 26 de ani într'un accident de cale ferată la Recea) o tulburătoare notă elegiacă, un destin simțit anticipat (Teama de întuneric). Prea puțin realizate ca vocabular poetic, ele păstrează totuși o posibilitate emotivă. Notăm *Scrisoare pentru internatul tău*, o elegie de toamnă ce trădează adevăratul artist.

Paul Constant: Zugrăveli (Pământ și suflet oltenesc)

Cine a citit această carte, nu va rămîne surprins de afirmația că Paul Constant e un bun prozator. De mult n'am mai citit notații atât de precise, curgând logic și inevitabil spre efect, subiecte atât de simple, dar realizate cu multă artă. Lumea lui I. A. Bassarabescu (sau, dacă vreți, a lui Caragiale) se continuă cu exemplare noi. În *Om scârbit*, (publicată întâi în *Brașovul literar*) Panait Postelnicu devine un personaj anonim, într'atât se identifică în foarte mulți. În *Delegatul capitalei*, Paul Constant realizează o frescă socială de cea mai vie actualitate. Și nu e schiță unde să se observe ceva lucrat. Totul e viu, interesant, scris cu meșteșugul scriitorului de elită. Biblioteca d-lui Plopșor își justifică cu prisosință apariția.

GEORGE POPA

Iancu Bârneanu: Amintiri — Pământ și suflet oltenesc, Craiova.

Cu fiecare număr nou, d-l. Nicolăescu Plopșor ne surprinde, de oarece cu fiecare broșurică scoate la iveală, un nume nou din anonim.

Aceasta nu poate fi decât un merit din partea D-sale.

De astă dată, în No. 24 al acestei biblioteci, ne prezintă pe d-l. Iancu Bârneanu, nume necunoscut deși se vede că robotește în ogorul literaturii române, cea ce ne bucură deoarece autorul în ale sale amintiri e de-o francheță și-o savoare cum rar găsești.

Poate fi considerat un Creangă al Olteniei.

Noi, la rândul nostru, nu putem decât atrage atenția cercurilor noastre literare, asupra acestui tânăr plin de talent, care știe atât de bine a reda și închea într'un humor sănătos diversele întâmplări ale vieții.

MIHAIL AXENTE

Gravurile lui Marcel Olinescu.

Artistul ardelean de mari posibilități, Marcel Olinescu, și-a adunat într'un album o serie din gravurile sale, tăiate direct în lemn.

Ciclul este închinat *părerilor de rău*, după cum arată în prefață autorul.

Umbră de apaș în spatele plăcerii,

Miez amărui sub coaja amintirii,

*Revers neplăcut f.umoaselor vise,
In poartă de bazme buzdugan de zmeu,
Părerii de rău!*

Într'adevăr, din această colecție cu gravuri se degajă un sentiment de profundă amărăciune.

Imaginile au un caracter concentrat și sumar.

Desprindem din aceste lucrări câteva foarte expresive, cum sunt „Hei, tinerețe, tinerețe!” „Cerșeto-

rul și moartea”, sau aceea unde pune față în față o găză mică și o girafă și în care găza, privind girafa, regretă de ce n'a făcut-o D-zeu mare. Tot așa un rege care stă la fereastră și care, invidiază libertatea noastră a tuturor; un tren pierdut, sau uriașa părere de rău a Evei după ce a gustat din fructul oprit.

Ca realizare artistică figurile care simbolizează *părerile de rău*, sunt reduse la elementele cele mai simple.

Artistul reușește să le dea o expunere sobră și să obție cât mai sintetic emoția totală sau directă. El nu se pierde în amănunte, care să risipească și să destrame impresia.

Cu aceste *viziuni* artistul Marcel Olinescu, reușește să se impue în mod ferm.

GEORGE TOGAN

Reviste

Gând românesc (III, 2). Despre această revistă nu găsim decât laude. Într'o ținută de sărbătoare, revista d-lui Chinezu adăpostește în paginile sale pe cei mai de seamă cărturari ai Ardealului, printre care Sextil Pușcariu, Lucian Blaga, N. Buta și alții. Revista este închinată aproape în întregime revoluției lui Horia și din paginile ei se desprinde figura vie a celui tras pe roată.

Aici am întâlnit, pe lângă A. Cotruș, pe tinerii poeți ardeleni Ștefan Baciș și George Popa. Ultimul publică *Prințul pornește spre legendă*, poem strâns legat de ideologia sa poetică. Nu putem trece, fără a nu cita acest juvaer:

*Nimeni n'a știut nașterea aceasta cu semn
căci prințul s'a născut fără armură
și în loc să călărească pe un cal de rasă pură,
a călărit pe-un cal de lemn.*

*Dar în cartea copilăriei a scris
pe nu știu care pagină,
să lase soarele închis
în burg, să crească paragina,
iar el să pornească spre o mare legendă.*

*A pus atunci pe ape fantasme și corăbii
și-a înflorit cuvinte'n vârful de săbii.*

*Toți au răs, dar mai în urmă nu,
căci prințul pe unde trecea
înfloreau un aer pur, de holdă
și din fiecare pas căte-o stea.*

*Totuși nu i-a dat inima'n inel nici-o iubită
și nici o mamă, pentru vămi, florin, —
singură copilăria părăsită
a plâns un mic poem pe clavecin.*

*Ci sufletul prințului era numai liane
și numai ape limpezi în arcuș,
nici inima, nici ochii n'aveau rane
când a pornit spre mările urcuș.*

*Peste plecarea aceasta s'a tras
cearcăn colorat de amurg;
soarele și ceilalți oameni au rămas
să trăiască zilele, aceleași, în burg.*

Restul este complectat de bogate cronici și de mișcarea culturală ardeleană. Această revistă face o operă și aduce un real serviciu literaturii române.

MIHAIL AXENTE

Criterion (II, 6-7)

Este singura revistă românească de înaltă tensiune spirituală. În acest exemplar, Mircea Eliade face o seamă de considerații asupra spiritualității în genere, pe marginea unui articol al d-lui C. Rădulescu Motru. Epoca modernă a fost influențată de concepții marxiste, iar marea febră spirituală s'a resimțit de acest contact materialist. Ne trebuie un om nou, format pe realități interioare, pe experiențe psihice, în masă, nici de cum fabricat.

O mică notă: d. Mircea Eliade arată că „libertatea și creația sunt singurele fundamente care trebuia să rămână”. Și dacă ca pildă creștinismul, spiritualitate rezolvată prin libertate. Ori creștinismul a progresat tocmai prin opresiune. Tragismul vieții, e deci totdeauna creator de vitalitate. Desigur, când viața reprezintă un ideal.

Octav Suluțiu scrie constatări triste asupra limbii românești în Ardeal și cere energie introducerea ei în mod integral, în oficii, în birouri, în viața privată.

Criterion, așa cum apare, e o revistă de strictă ținută spirituală.

Familia (II, 1, seria III)

Dr. M. G. Samarineanu, ne dă o *Familie* în ținută occidentală. Găsim o schiță bună de Neagu Rădulescu. Studii interesante semnează Dariu Pop și Al. Olteanu. Poezia Elena Farago, (publicată mai de mult) și Petre Damaschin. La cronică, Octav Șuluțiu vorbește entuziasmat despre *Helada* d-lui N. Davidescu, apărută la Fundațiile Regale.

Nu ne putem pronunța dacă prezența bucureștenilor în această revistă, o ridică sau nu. Chestia aceasta se discută prea de mulți și nedocumentat. În orice caz, *Familia* rămâne un model de prezentare literară.

GEORGE POPA

INSEMNĂRI

Sărbătoarea cărții

Marele gest, al și mai marelui cititor și iubitor de artă și literatură, fondatorul „Fundațiilor Regale”, M. S. Regele Carol II, a fost înțeles, de-o bună dată de oameni cu dragoste de neam, iar actul său va rămâne legat pe veci, de istoria cărții românești.

An de an se va sărbători cartea într'un cadru al săptămânii, una din cele mai sfinte săptămâni, „săptămâna cărții”.

Pe viitor, poporul acesta inteligent din naștere, dar needucat, va avea prilejul, ca măcar în această săptămână să deslege băerile pungii, să se adape la isvorul cu apa vie a culturii, preconizată cu atâta trudă de scriitorii întregului meleag românesc. Oare „burtă verde” a timpului, ghiftut până la saturație, va putea înțelege vreodată în creierul lui imbecilizat de duhoarea nopților pierdute la masa de joc, acest înalt gest al regelui său? Cred că nu, căci burtă verde al timpului nostru, rămâne ceia ce este: obez și impotent cultural.

Panaït Istrati

Acest scriitor a fost tipul adevăratului boem, înțeles într'un sens tragic. O continuă căutare a eului, a ideologiei vieții. Panaït Istrati n'a învățat din cărți, a fost un necredincios. A vrut să pună el însuși mina pe rană și să-l doară această atingere. Trăirea unei jumătăți de secol a însemnat pentru el cunoașterea deplină a vieții, viața adevărată, cu drumuri, cu ftizie, cu foame. Toată această neliniște a existenței, e creatoare de genialitate. Numai astfel Panaït Istrati a putut fi un mare scriitor.

Ce împoartă că Istrati a fost comunist? El trăia însăși *ideia* de fond a acestui exaltat și rău aplicat socialism, nu practica ei, cu eșuări și compromis. Ii fumega intens în suflet dragostea pentru umanitate, pentru semen. Vroia să vadă o lume zidită pe noi și solide principii sociale. Tot acest efort avea să cadă. Panaït Istrati s'a întors în leagănul țării, pocăit de un păcat relativ.

Românii nu l'au iubit, fiindcă frații nu se iubesc nici odată. L'au iubit însă și l'au admirat streinii. Pentru noi, Panaït Istrati a rămas poate tot un hamal de port sau un fotograf ambulant, fiindcă a schimbat o mentalitate greșită, e foarte dificil. Tinerii însă, atrași de mirajul unei lumi adevărate, admiră omul care a fost Panaït Istrati. Mormintul lui nu a închinat numai

ftizie, ci și o existență tulburată de toate legende. Și numai astfel viața își capătă adevărata ei semnificație.

Poemele poetului tinăr

Ștefan Baciu, tinărul poet brașovean, a fost premiat anul acesta de Fundațiile Culturale Regale. În noua lirică, Ștefan Baciu va avea un loc al lui. Din atât cât a publicat, se observă o notă personală, destul de accentuată, un verb neuzat și mai ales niște subiecte, care la 17 ani (scrise poate mai de mult) anunță o sensibilitate pură. Trec prin poezia lui ape de febră, deloc calme, ca o unduire proaspătă a tinereții.

Ștefan Baciu scrie, mi se pare, de la 14 ani. Atunci l'a descoperit Heinrich Zillich și l'a publicat în revista săsească *Klingsor*. Acest tinăr poet, are desigur un destin definit, complectat favorabil de o îndrumare părintească, (tatăl său e profesor). Mulți scriitori se pierd în haos de ademeniri. Trec desorientați, fără axă, și nu găesc decât târziu ideea care îi va ridica. Destinul lui Ștefan Baciu l'a umbrit cu îndemn, mina știutoare a tatălui. Cu atât mai bine pentru el și pentru lirica românească.

După numele tinerilor premiați de Fundațiile Regale, bănuim un comitet imparțial și o censură a liricei noi în condițiuni favorabile artei adevărate

Invățătorii și literatura

Am citit că Nicolae Albu (fost redactor la revista *Progres și cultură*) a fost îndepărtat din acest serviciu (căci în adevăr, a adus un mare serviciu publicisticii noastre) pe motiv că a dus revista pe un drum greșit, publicând literatură. E foarte adevărat că N. Albu a strins în paginile revistei dela Tg. Mureș, aproape tot Ardealul literar tinăr, plus colaborările bucovinenilor. Pedagogia, sociologia (scop) se alterna normal și decorativ cu literatura (divertisment estetic). Regretăm mentalitatea care a indicat acest ultragiu. Aceasta dovedește încă odată, că învățătorul nostru se reduce la strictul lui didacticism și nu citește nimic altceva. Ori, pentru un om cu pretenții de cultură și culturalizare, aceasta e de-a dreptul inadmisibil. Anul acesta, la examenul de definitivat al învățătorilor a fost un subiect literar: Miorița (analiza fondului și formei). A căzut un procent foarte mare la această teză (70—80%). Iată o dovadă eclatantă că învățătorii nu citesc literatură (studiu mai ales). Scoatem desigur din cauză pe cei care nu numai citesc dar și crează (Teofil Lianu, Copilu Cheatră, St. V. Balaci, Ion Moldoveanu, A. Șara). Aceștia riscă o situație materială pentru simboluri și imagini.

Oricum se va prezenta *Progres și cultură*, noi regretăm acest incident. Iar pe Nicolae Albu îl așteaptă paginile altor reviste, mai înțelegătoare.

George Popa

Două evenimente-simbol

M. S. Segele a hotărât ca „Premiul Național de Literatură” să fie decernat, anul acesta, părintelui *Gala Galaction*. S. S. R., în adunarea de Duminică 7 Aprilie cr. a ales ca președinte al său, pe generalul N. M. Condiescu.

Două nume grele de rod au fost consfințite. Târziu, dar totuși...

Afît părintele Galaction, cit și generalul Condiescu, sunt personalități cari au săpat șanț trainic și frumos în literatura noastră. Cu tot acest amănunt, sau poate tocmai pentru aceasta, au fost ținuți multă vreme în nedreaptă umbră. În plus, sunt și de o modestie exemplară.

Evenimentele consacării lor sunt de orientajie. Sunt simboluri.

Atitudine

Tot la adunarea de duminică 7 Aprilie, singurul glas răscălit, de drum drept, a fost al lui *Zaharia Stancu*. Acest poet cu colți de ciine ciobănesc, pe care totdeauna l-am dorit reîntors la masa săracă a poezilor, a fost necruțător. A sfichiuit din plin fețele puhave și mințile grele de prostie ale grangurilor cari s'au proțăpăit acolo unde nu li-i locul.

Că nu s'a putut impune, pata de întuneric nu-i aparține: la S. S. R. sunt prea mulți membri streini de slovă cari totuși au drept de vot (un fel de agenți electorali).

Dar atitudinea lui *Zaharia Stancu* a umplut de speranțe un tineret care niciodată nu va fi apreciat la justă valoare de literați ca d-nii: Radu Cosmin, Demetrius, Nigrim, etc.

O salvă de incurajare lui *Zaharia Stancu!*
Peste toate urile. Peste toate neplăcerile personale sau de clan!

Tata și fata

Organul mensual (rog cu insistență a se citi corect) al unei „studente” dela Cluj care a semnat (nu a scris) ceva despre un fel de clasă a VII-a, organ în care intră și d-l Octav Șireagu, cum și cînd vrea face praf pe Ion Th. Ilea și pe poetul Ion Valerian pentru o poezie publicată în „Viața Literară”.

Slovele buclucae sunt scrise, ca de obicei, de d-l Dan Rădulescu și doar semnate de Marta. Așa cred eu cel puțin.

Dar sunt de o facilitate timpă.

Pentruca să ieși dintre eprubete și acizi și să te proptești în literatură, trebuie și altceva decît tupeu. Pentrucă altfel, literatura miroase profund a H₂O, a amoniac și a alte gaze axfisiante.

Nu-s suficiente tumbel și caraghioslicurile lui tăticu pentru a creia ceva trainic fiicei, chiar cînd ea are un organ al ei (ca toate fetele dealtfel); fie el și literar.

Așa că: în loc de ironizări plate, am prefera „balade” mai închegate; și nu admitem de loc povești banale cu „te-teriști”.

Pentru generația de draci intelectuali, de sfredelitori puri, a celor tineri, Marta este o nulitate.

Este o nulitate pentrucă:

1. operele nu-i aparțin.

2. fiind scrise de tăticu, le considerăm acte ale unui om dintr-o generație care nu-i a noastră; și le tolerăm ca atare.

Prin urmare: o nulitate înmulțit cu doi... Poate chiar cu mai mulți.

Fratele Ilea, prin sgîrieturile unor astfel de penițe, rămîne intangibil.

Cum dracu de nu pricep tata și fata acest axiom?

Un mort mare

Singurul scriitor român care isbutise să devină un european; a murit. Tradus în douăzecișipatru de limbi; dela franceză la rusă, dela polonă la spaniolă, dela engleză la arabă, Panait Istrati a știut să se impună sobru, peste ideologii și atitudini.

A fost hamal în porturi, zidar, marinar, vagabond în orașele orientului apropiat, fotograf ambulant pe Coasta de Azur la Nisa.

În toate aceste situații, a fost scriitor.

Atunci cînd, cu beregata tăiată, luptîndu-se cu moartea într'un spital, Romain Rolland l-a descoperit „un adevărat scriitor”. Panait Istrati era desăvârșit încă de mult. Dar nu avea pata-lamale. Nu era titrat. Nu era absolvent nici al cursului primar elementar și — prin urmare — nu putea fi scriitor în țara dela gurile Dunării, în țara tuturor grangurilor cu certificate de capacitate literară.

A fost apreciat însă acolo unde singur talentul este valabil. Apoi a fost „importat” în țara care l-a dat omenirii, iar potăile literare autohtone au prins să-i lingă tălpile bătătorite de peregrinări.

Panait Istrati a murit. Lutul, nu spiritul.

Un amănunt: a murit de tuberculoză. Singura moarte la care este condamnat scriitorul român de talent.

N. Ladmiss-Andreescu

Note

Volumul de poeme al d-lui George Popa, anunțat pentru toamnă, e întitulat *Plecarea spre legendă*, și nu altfel cum l-a notat Frize.

Premiile scriitorilor tineri pe 1935 (Fundațiile Culturale Regale) au fost acordate de dl.: Virgil Gheorghiu (Marea Vânătoare) Ștefan Baciu (Poemele poetului tânăr) și Simion Stolinic (Pod eleat).

Poetul Silviu Lazăr, cel mai vechiu prieten al nostru, va tipări în curînd volumul de poeme *Ingerii negri*.

Mihail Axente, autorul recentului volum de proză *Raluca*, lucrează la un roman întitulat sugestiv: *Omul cu picioare de imprumut*.

Va apare în editura *Lanuri* volumul de eseuri cu titlul încă nefixat al d-lui N. Ladmiss-Andreescu, prefajat de Zaharia Stancu.

Poemele regretatului poet tărînvean George Boldea, vor apare în ireproșabila finută tehnică a editurii Pantheon, cu o prefajă de Emil Giurgiuca și desene de Ion Vlasiu și Eugen Găscă.

Peste puțin timp, va apare în editura *Lanuri*, volumul *Cînt din tulnic*, al poetului moș, V. Copilu Cheatră.

Carte pentru debut, și-a întitulat volumul de poeme cu multă viziune, Niculae Rusu.

Rentierul C. Argintaru a tipărit o sută de poeme sub titlul *Viața pietrelor*, dar redacțiilor cari au scris rău (deci obiectiv) despre *Agonia soarelui*, nu le-o mai trimitte. Și bine face!

Interesele redacționale și administrative ale revistei noastre, sunt susținute în Capitală de N. Ladmiss-Andreescu. Str. Sebastian 218, București VI.

În nr. trecut al revistei s'a scăpat din vedere a se anunța adeziunea la inițiativa noastră, în scopul ridicării unui bust lui Ilarie Chendi, la Mediaș, a următorilor domni: *Liviu Rebreanu*, scriitor; *Ion Sân-Giorgiu*, prof. univ.; *C. Ardeleanu*, scriitor; *I. Valerian*, scriitor; *Traian Stana*, șeful poliției Mediaș și *Vasile Munteanu*, ziarist, Cluj.

A apărut

RALUCA

DE MIHAIL AXENTE

EDITURA LANURI

Lei 40[—]

Bibliografie**Cărți:**

Editura „Adevărul”: Al. T. Stamatid, Peisagii sentimentale (poeme).

Editura „Cuget Moldovenesc”: Petru Stati, Interpretări din lirica latină.

Editura „Frize”: Mihail Chirnoagă, Carte de dragoste.

Editura „Lanuri”: Mihail Axente, Raluca.

Editura „Thesis”: Mircea Alexiu, Băjenie (Creionările unui oștaş).

Editura „Pământ și suflet oltenesc”: Iancu-Bărneanu, Amintiri.

Marcel Olinescu, Păreri de rău (Gravuri în lemn): Tiparul „Concordia” Arad.

Reviste

Aur (II, 3, 4, 5). Banatul literar (I, 8). Buciumul (III, 4). Criterion (II, 6-7). Catedra (8, 9-10). Flori de primăvară (I, 1). Fruncea (II, 14-19). Frize (II, 3, 4). Familia (II, 1 Seria III). Gînd românesc (III, 3, 4). Grai moldovenesc (IV, 21). Hoțarul (II, 7). Licăriri (I, 1). Moldova literară (IX, 1-4). Meridian (I, 6). Marea noastră (IX, 1). Manifest (II, 4). Orientări (IV, 4). Orion (II, 9)× Prometeu (I, 9-12, 11-12). Pământul (IV, 97 98-100, 101-102). Progres și Cultură (III, 4). Plaiuri Săcelene (II, 3). Revista noastră (III, 19). Răsăritul (XVII, 2-3, 4). Societatea de mâine (XII, 2, 3-4). Scînteia (VI, 2-3, 4). Școala și societatea (I, 6-10). Satul (V, 53, 54). Stropi de rouă (I, 2-3). Viața literară (IX, 169-X, 1).

Ziare:

Acțiunea Buzăului, Buzău; Ardealul, Brașov; Avântul, Petroșani; Cuvîntul Poporului, Sibiu; Dobrogea Corporatistă, Constanța; Drapelul nostru, București; Glasul Bucovinei, Cernăuți; Gorjanul, Tg.-Jiu; Glasul Muncitorului român, București; Lumea nouă, București; Lancea, Deva; Metalurgistul, București; Pandurul, Tg.-Jiu; Plusul, Sîmleul Silvaniei; Porunca Vremii, București; Reforma, București; România Nouă, Cluj; Scînteia, T.-Măgurele; Tribuna, Sibiu; Tineretul, T.-Măgurele; Unirea, T.-Măgurele.

În curînd vom încheia și al doilea an de apariție. Rugăm pe abonații noștri cari încă nu ne-au trimis abonamentul, să-și facă această datorie, sprijinind o revistă care nu are altă sursă.